

CLAUZA DE PRECIPUT - NATURA JURIDICĂ¹



Mălina-Alexandra ȘERBAN

Anul III, Licență, Facultatea de Drept, Universitatea Transilvania, Brașov

Carmen-Beatrice ENACHE

Anul III, Licență, Facultatea de Drept, Universitatea Transilvania, Brașov

Coordonatori:

Prof. univ. dr. Ioana NICOLAE

Asist. univ. dr. Georgeta Bianca SPÎRCHEZ

Abstract

According to the Civil Code „through the matrimonial convention the spouses will be able to stipulate that the surviving spouse can claim possession, prior to the inheritance division without payment, of one or several of the common goods, owned by spouses in joint or co-property”. The main guideline of this study aims to analyze the doctrinal controversies regarding the legal nature of preciput clause. In the process of determinating the practical utility of legal regime applicable for preciput clause, using the comparative methode, we revealed the link between this family law institution and these two liberalities: donation and will. We concluded that the legal nature of preciput clause would consist in a hybrid institution, with its own physiognomy namely, regargind the legal form it shows like a donation, but concerning the effects it shows like a will.

Keywords: *preciput clause, legal nature, will, donation, hybrid institution.*

1. Clauza de preciput - origine și reglementare

Etimologic, „preciput” provine din latinescul *praecipio, ere*, însemnând „a apuca înainte”². Clauza de preciput din legislația națională își are originea în

¹ Articol prezentat la Sesiunea Cercurilor Științifice a Facultății de Drept, Universitatea Transilvania, Brașov.

² E. Florian, *Dreptul familiei. Căsătoria. Regimuri matrimoniale. Filiația*, ed. a V-a, Ed. C.H. Beck, București, 2016, p. 160, *apud* Gheorghe Guțu, *Dicționar latin-român*, ed. a II-a, Ed. Științifică, București, 1973, p. 415.

prevederile dreptului francez, transpunând modelul acestuia cu unele modificări. Această instituție își găsește reglementarea în art. 333 Cod civil care prevede în alin. 1 că „prin convenție matrimonială se poate stipula ca soțul supraviețuitor să preia fără plată, înainte de partajul moștenirii, unul sau mai multe dintre bunurile comune, deținute în devălmășie sau în coproprietate”.

Obiectul clauzei de preciput constă „în unul sau mai multe bunuri comune, bunuri ce se impun a fi individualizate în cuprinsul convenției matrimoniale”³ sau altfel spus bunuri privite *ut singuli*. Alin. 1 teza a II-a art. 333 C. civ. conferă clauzei de preciput atât caracter unilateral, cât și caracter bilateral, astfel aceasta poate fi stipulată în beneficiul fiecăruia dintre soți sau numai în beneficiul unuia dintre ei.

Important de menționat este faptul că prin instituirea clauzei de preciput nu poate fi adusă atingere drepturilor creditorilor comuni ai soților, bunurile obiect al clauzei nefiind insesizabile, adică pot fi urmărite și executate silit de către aceștia.

Actualul Cod civil instituie în art. 333 alin. 4 o serie de cazuri ce atrag caducitatea clauzei de preciput, și anume atunci când comunitatea încetează în timpul vieții soților prin divorț, anularea ori nulitatea căsătoriei. Un alt caz de caducitate îl constituie predecesul soțului beneficiar ori când aceștia sunt comorienți sau codecedați, dar și în situația îndestulării creanțelor creditorilor comuni prin vânzarea bunurilor ce fac obiectul clauzei de preciput.

Un alt aspect reglementat de Codul civil vizează executarea clauzei de preciput, stabilind că aceasta se face în natură, ca regulă, iar atunci când acest lucru nu este posibil executarea se face prin echivalent.

2. Reprezintă clauza de preciput un legat?

Natura juridică a clauzei de preciput a constituit, încă de la apariția sa, subiect de controverse doctrinare. Este clauza de preciput o liberalitate? Dacă da, vorbim despre donație, legat ori o instituție hibrid cu trăsături din ambele? De asemenea, se pune problema în doctrină că această clauză de preciput ar reprezenta o clauză relativă la lichidarea regimului matrimonial⁴.

Cât privește legatul, există o serie de similitudini ce ne-ar putea determina să considerăm clauza de preciput drept un legat, însă apar și o serie de aspecte distincte de natură a îndepărta această instituție de legat. Aproximarea de legat vine în primul rând din faptul că efectele se produc *mortis causa*, atât în cazul dispoziției legatului, cât și al clauzei de preciput⁵. Ambele reprezintă acte juridice solemne ce trebuie încheiate în forma cerută de lege, condiție *ad validitatem*, sub sancțiunea nulității absolute, ambele sunt acte juridice dispoziție, translativ de proprietate, vorbind de transmisiunea unor drepturi cu caracter patrimonial.

³ I. Nicolae, *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 87.

⁴ A se vedea M. Avram, *Drept civil. Familia*, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 343; E. Florian, *op. cit.*, p. 169.

⁵ E. Florian, *op. cit.*, p. 167, D.G. Ionaș, *Clauza de preciput. Legat cuprins în convenția matrimonială?*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 81.

Un alt punct în care preciputul se aseamănă cu legatul vizează faptul că ambele produc „efecte numai la decesul dispunătorului⁶ și prin aceea că în cazul celor două instituții „legiuitorul s-a preocupat ca, astfel, să nu fie lezate totuși interesele moștenitorilor rezervatari”⁷, astfel în situația încălcării rezervei succesoriale, clauza de preciput devine ineficace, în tot sau în parte, după caz. Astfel, așa cum prevede și legiuitorul în mod expres în art. 333 alin. 2 C. civ., clauza de preciput nu este supusă raportului donațiilor, ci numai reducțiunii⁸.

Având aceste puncte comune între cele două instituții am fi tentați să conchidem prin a considera clauza de preciput ca fiind un legat, însă ne ies în cale o serie de diferențe majore ce creează o prăpastie între acestea două. Astfel, urmărind modul de formare, observăm ca legatul este un act juridic unilateral, producând efecte indiferent de acceptarea sau neacceptarea legatarului, în timp ce clauza de preciput este un act juridic esențialmente bilateral care presupune acordul ambilor soți, *mutuus consensus*, manifestat la momentul încheierii convenției matrimoniale în care este cuprinsă clauza de preciput.

Tot în ceea ce privește formarea, menționăm că spre deosebire de testament ce nu poate fi încheiat prin reprezentare, „convenția matrimonială în care este inserată clauza de preciput poate fi încheiată prin mandatar cu procură autentică, specială și cu conținut predeterminat”⁹.

O altă distincție între cele două instituții poartă asupra obiectului acestora, astfel că „pot face obiectul legatului lucruri asupra cărora testatorul exercită drepturi patrimoniale în mod exclusiv. În schimb, clauza de preciput poate avea ca obiect numai lucruri asupra cărora soții exercită drepturi comune¹⁰”. De asemenea, punem în vedere că legatul poate fi universal, cu titlu universal sau cu titlu particular, în timp ce clauza de preciput poate fi numai cu titlu particular.

Ajungând la efectele celor două instituții, remarcăm că această clauză de preciput este supusă cauzelor de nulitate și caducitate care sancționează de fapt convenția matrimonială în care este prevăzută clauza, în timp ce legatul prezintă, ca și cauze de ineficacitate, revocarea voluntară ori judecătorească și caducitatea.

Astfel, în situația clauzei de preciput nu putem face vorbire despre revocarea tacită ori unilaterală, cum întâlnim în cazul legatului prefigurată în testament, care este „un act esențialmente revocabil”¹¹, ci doar despre o posibilă revocare exclusiv *mutuus dissensus*, prin acordul soților.

⁶ C.C. Hageanu, *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 88.

⁷ M. Avram, *op.cit.*, p. 342.

⁸ I. Nicoale, *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Editura Hamangiu, București, 2016, p. 204.

⁹ D.G. Ionaș, *op. cit.*, p. 85.

¹⁰ T. Bodoască, A. Drăghici, *Discuții în legătură cu clauza de preciput în reglementarea noului Cod civil român*, în *Dreptul* nr. 10/2013, p. 35.

¹¹ I. Nicolae, D.G. Ionaș, *Testamentul-act juridic complex*, nr. 4/ 2016, p. 203. <https://studia.law.ubbcluj.ro/articol/628>, consultat la data 23.03.2018, ora 15:30.

În pofida similitudinilor prezentate anterior, observăm că și diferențele între cele două instituții sunt majore și se întind de la modul de formare până la efecte. În atare situație sunt evidente reticențele în a considera clauza de preciput ca fiind un legat. Să fie aceasta o donație sau o instituție hibrid ce împrumută trăsături și de la donație, dar și de la legat?

3. Reprezintă clauza de preciput o donație?

Pentru a putea stabili regimul juridic al clauzei de preciput, mai întâi trebuie să pornim de la definiția donației, care, în esență reprezintă acel act prin care o persoană numită donator își micșorează patrimoniul în favoarea unei alte persoane, numită donatar, cu intenția de a o îmbogăți pe aceasta din urmă¹². Astfel, în ceea ce privește asemănările dintre clauza de preciput și donație se poate observa că ambele „au sorginte contractuală”¹³ și reunesc un element subiectiv, *animus donandi* și un element obiectiv, presupunând maximizarea patrimoniului beneficiarului, fără contrapartidă.

Un alt aspect comun este reprezentat de faptul că, atât clauza de preciput, cât și donația reprezintă acte bilaterale supuse formei autentice, sub sancțiunea nulității absolute. *A fortiori*, ambele se înscriu în Registre în scopul opozabilității față de terți, însă în timp ce donația urmează a fi înscrisă în R.N.N.E.L.¹⁴, clauza de preciput fiind un accesoriu al convenției matrimoniale va fi înscrisă în R.N.N.R.M.¹⁵ Astfel, se observă o primă distincție între cele două acte juridice, clauza de preciput derogând de la normele regimului juridic al donației în materie de opozabilitate față de terți.

De asemenea, se poate observa caracterul accesoriu al clauzei de preciput, spre deosebire de donație care se bucură de un regim independent. Potrivit adagiului *accessorium sequitur principale*, clauza de preciput nu se poate „sustrage” formei autentice, spre deosebire de donație, care poate exista independent de aceste formalități, donația indirectă, deghizată și darurile manuale, constituind veritabile excepții.

O altă aparență de similitudini o constituie caracterul *intuitu personae*, care, deși guvernează ambele acte juridice prezintă diferențieri raportat la determinarea persoanei la momentul încheierii actului. Donația fiind un contract unilateral, subiectele raportului juridic sunt determinate la momentul încheierii donației, spre deosebire de clauza de preciput, a cărei valabilitate depinde de un element *alea*, motiv pentru care persoana beneficiarului este determinabilă. Mai mult, prede-

¹² D.G. Ionaș, *Clauza de preciput. Legat cuprins în convenția matrimonială?*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p.76

¹³ D. Banc, *Clauza de preciput – o controversă nestinsă*, nr. 3/2016, p. 74, <https://studia.law.uibcluj.ro/articol/691>, consultat la data 23.03.2018, ora 14:53.

¹⁴ Registrul Național Notarial de Evidență a Liberalităților.

¹⁵ Registrul Național Notarial al Regimurilor Matrimoniale.

cesul donatorului atrage caducitatea donației, spre deosebire de clauză a cărei eficacitate este afectată de moartea soțului beneficiar înaintea celuilalt.

O problemă intrigantă pentru doctrină¹⁶ o constituie întrebarea dacă regula în materia clauzei de preciput este irevocabilitatea, similar donației?

Principalul argument adus de literatura de specialitate¹⁷ este reprezentat de posibilitatea modificării sau desființării convenției matrimoniale, potrivit prevederilor art. 369 din actualul C. civ., contrar irevocabilității donației, a cărei revocare este expres și limitativ prevăzută de lege (art. 1020-1027 C. civ.).

Distincția se remarcă și în ceea ce privește obiectul acestora, clauza de preciput având un obiect complex (bunuri comune, deținute în coproprietate sau în devălmășie), obiectul donației rezumându-se strict la bunurile proprii. Astfel, prin inserarea unei clauze de preciput într-o convenție matrimonială nu se micșorează patrimoniul dispunătorului, ci a masei succesoriale, clauza putând reprezenta un „avantaj matrimonial” sau cel mult o donație *mortis causa*¹⁸.

Referitor la momentul producerii efectelor, donația nu este afectată de condiția decesului unuia dintre soți, odată cu încheierea contractului de donație acesta își produce în mod valabil efectele, spre deosebire de clauza de preciput afectată de o condiție suspensivă, am putea spune, efectele fiind amânate până la decesul unuia dintre soți.

Se remarcă, așadar că, deși clauza de preciput reprezintă o transmisiune gratuită inter vivos, aceasta nu poate fi calificată drept o donație, dat fiind specificitatea obiectului și regimului său juridic. Să fie, oare clauza de preciput o instituție hibrid?

4. ASPECTE DE DREPT COMPARAT - LEGISLAȚIA FRANCEZĂ

Am considerat necesar a compara reglementarea de care se bucură clauza de preciput în plan național cu dispozițiile existente în legislația franceză cu privire la aceeași instituție din simplul motiv că aceasta din urmă constituie modelul preluat de legiuitor în vederea conturării unei astfel de instituții și în dreptul românesc. În mod evident preluarea nu a fost făcută în mod absolut, ci legiuitorul român a înțeles să o transpună cu o serie de modificări.

Astfel, Codul civil francez¹⁹ alocă un număr de patru articole clauzei de preciput. În art. 1515 prevede că „ se poate conveni în contractul de căsătorie că soțul supraviețuitor sau unul dintre ei, să aibă dreptul să preia din comunitate, înainte de partaj, fie o anumită sumă, fie bunuri în natură, fie o cantitate de bunuri determinate”. Din analiza *ad litteram* al acestei norme juridice se poate observa

¹⁶ T. Bodoașcă, A. Drăghici, *Discuții în legătură cu clauza de preciput în reglementarea noului Cod civil român*, în *Dreptul* nr. 10/2013, p. 34.

¹⁷ T. Bodoașcă, A. Drăghici, *op. cit.*, p. 34.

¹⁸ A se vedea M. Avram, *op. cit.*, p. 345; E. Florian, *op. cit.*, p. 169.

¹⁹ <https://www.legifrance.gouv.fr/> consultat la data de 23.03.2018, ora 17:45.

obiectul complex al clauzei de preciput, specificitatea acestuia raportându-se, în special la o extindere a categoriilor de bunuri ce pot fi preluate la momentul activării clauzei. Art. 1516 dispune că „preciputul nu poate fi privit ca o donație, nici în privința condițiilor de fond, nici a celor de formă, dar ca o convenție de căsătorie și între asociați”, normă ce înlătură *ab initio* orice problemă legată de existența unui raport de accesorialitate cu donația.

În art. 1518 legiuitorul francez precizează că atunci „când comunitatea începează în timpul vieții soților nu există niciun motiv pentru supraviețuirea clauzei de preciput, dar soțul în beneficiul căruia a fost stipulată își păstrează drepturile dacă supraviețuiește, în limita dispozițiilor art. 265. El poate solicita constituirea unei garanții pentru protejarea dreptului său”. Din interpretarea acestor dispoziții putem afirma că executarea clauzei de preciput depinde de valabilitatea convenției matrimoniale, ineficacitatea acesteia din urmă constituind un impediment pentru operativitatea clauzei de preciput. În final, art. 1519 prevede: „creditorii comunității au întotdeauna dreptul de a-și îndeștula creanța, chiar și prin existența clauzei de preciput asupra comunității.” Cu alte cuvinte, soțul beneficiar nu se poate opune dreptului creditorilor comunității²⁰, el neputându-și să își exercite acest drept în mod abuziv.

Raportându-ne la reglementările din legislația națională, remarcăm existența unor conexiuni, dar și a unei serii de distincții. Astfel, atât legislația românească, cât și cea franceză prevăd posibilitatea stipulării clauzei de preciput în convenția matrimonială, respectiv contractul de căsătorie. În ambele legislații, clauza de preciput conduce la posibilitatea preluării unor bunuri din comunitate înainte de partaj. O altă asemănare constă în caracterul accesoriu al clauzei care urmează soarta actului principal, fie el convenție matrimonială ori contract de căsătorie, cum de altfel în ambele state este prevăzut că decesul beneficiarului conduce la ineficacitatea clauzei. Un ultim reper este dat de faptul că ambele legislații protejează creanțele creditorilor ce nu pot fi afectate prin instituirea clauzei de preciput.

În ceea ce privește distincțiile de reglementare, legislația franceză prevede *expressis verbis* inexistența unei apartenențe la donație a clauzei de preciput, în timp ce clauzei prevăzute în legislația românească îi este atribuită forma donației. De asemenea, dreptul francez prevede posibilitatea instituirii unei garanții în scopul protejării drepturilor soțului beneficiar, situație pe care legiuitorul român nu a transpus-o în actualul cadru normativ. În plus față de reglementarea franceză, în cea românească clauza de preciput este supusă reducăunii.

Astfel, am putea conchide prin aceea că cele două legislații au un fond comun cu privire la reglementarea clauzei de preciput, existând totuși o serie de mici diferențe date poate de necesitățile distincte ale fiecărei societăți. Îndrăznim să

²⁰ D. Banc, *Clauza de preciput- o controversă nestinsă*, nr. 3/2016, p.69, <https://studia.law.ubbcluj.ro/articol/691>, consultat la data 23.03.2018, ora 19:05.

afirmăm că în legislația franceză clauza de preciput beneficiază de o reglementare mai amplă și mai stabilă, mai ales în ceea ce privește natura juridică a clauzei, aspect ce lipsește legislației naționale.

5. Concluzii

Opinăm că această instituție este, în esență, un cumul de elemente dispartate preluate de la cele două liberalități, donație, respectiv legat, urmărind ca în cele ce urmează să oferim temeuri juridice în acest sens.

Un prim argument este legat de forma clauzei de preciput sau, mai corect spus, de forma convenției matrimoniale în care este inclusă clauza de preciput. Ca atare, această convenție este încheiată în formă autentică, condiție *ad validitatem*, similar donației, aspect lesne de observat, cu mențiunea că există o serie de excepții, despre care am făcut vorbire anterior, ce permit încheierea donației și în lipsa formei autentice. Un alt punct de legătură între clauza de preciput și donație este reprezentat de intenția părților la momentul încheierii actului. Astfel, în ambele situații, sunt întrunite cele două elemente specifice liberalităților, pe de o parte avem elementul subiectiv dat de intenția de a gratifica prin actul încheiat, iar, pe de altă parte regăsim elementul obiectiv reprezentat de însărăcirea dispunătorului care produce îmbogățirea gratificatului. Deși în cazul clauzei de preciput însărăcirea poartă asupra bunurilor comune ale soților cu efecte asupra activului succesoral, în timp ce donația presupune micșorarea patrimoniului dispunătorului. Această ultimă asemănare apropie clauza de preciput de însăși liberalități, și nu doar de donație. O astfel de asemănare între toate cele trei instituții este dată de faptul că toate „se încheie *intuitu personae*²¹”.

O distincție între cele două instituții se remarcă în planul temporal al producerii efectelor. Astfel, dacă donația produce efecte la momentul încheierii contractului, clauza de preciput devine eficace la data decesului unuia dintre soți. Prin prisma faptului că produce efecte *mortis causa*, clauza de preciput se detașează de donație și intră „în teritoriul juridic” al legatului. Conexiunea dintre aceste ultime două instituții este dată și de caracterul solemn al ambelor acte prin care sunt instituite, acte de dispoziție cu caracter translativ de proprietate. *A fortiori*, această caracteristică reprezintă un fond comun al celor trei instituții, clauză de preciput, donație și legat.

Punct comun al clauzei și legatului îl constituie și incidența reducăunii în cazul ambelor instituții, astfel, prin instituirea oricăreia dintre acestea două nu poate fi adusă atingere rezervei succesorale ce se cuvine moștenitorilor rezervatari.

În atare situație, aflându-ne în imposibilitatea de a stabili o similitudine completă între clauza de preciput și donație ori între clauza de preciput și legat, cum am putea determina *in concreto* natura juridică, atât de controversată, a acestei instituții?

²¹ G.C. Frențiu, *Comentariile Codului civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 191.

Singura soluție pe care noi o considerăm ca fiind viabilă constă în crearea unei instituții hibrid de sine-stătătoare prin alăturarea unor elemente dispartate aparținând fie donației, fie legatului, formând astfel o a treia formă a liberalităților. Motivele esențiale care ne-au determinat să considerăm necesară formarea unei instituții hibrid care să confere clauzei de preciput o natură juridică stabilă care la rândul ei să ducă la conturarea unei practici unitare sunt date de o definiție doctrinară conform căreia clauza de preciput ar constitui ca formă o donație, iar ca efecte un legat. Astfel, în opinia noastră, clauza de preciput este o instituție cu o fizionomie proprie, prezentând asemănări și deosebiri, atât cu donația, cât și legatul, dar natura sa juridică nu poate fi asimilată în mod absolut cu cea a acestor instituții.

Ținând cont de argumentele expuse anterior, clauza de preciput se aliniază naturii juridice a donației, până în punctul efectelor de unde face trecerea către natura juridică a legatului. O opinie nuanțată în doctrină conferă clauzei de preciput o natură dublă „de donație și de testament, în funcție de trăsăturile sale dominante apreciate în perioada *inter vivos* și efectele sale *mortis causa* dar și în funcție de faptul dacă convenția matrimonială conținând clauza de preciput este încheiată de viitorii soți sau de către soți, în timpul căsătoriei”²². Această ultimă opinie nu vine în contradicție cu instituția hibrid despre care am făcut vorbire, ci oferă o altă formulă pentru natura juridică a clauzei de preciput. și anume apropierea acesteia fie de donație, fie de legat în funcție aspectele menționate.

Însă, pentru a putea tranșa definitiv problema naturii juridice a acestei instituții nu sunt nicidecum suficiente doar o serie de opinii doctrinare comune, căci într-o astfel de situație încă ar rămâne loc de polemici și interpretări distincte. Ca atare, cea mai eficientă soluție o constituie instituirea de către legiuitor a unor reglementări care să stabilească expres natura juridică a clauzei de preciput. Astfel, am propune *de lege ferenda* crearea unui nou articol în care legiuitorul fie să prevadă în clar dispozițiile pe care clauza de preciput le preia de la donație și cele pe care le preia de la legat, fie, mult mai eficient spunem noi, să redea integral reglementarea naturii juridice a acestei instituții, de la formare și până la efectele produse.

BIBLIOGRAFIE

1. Marieta Avram, *Drept civil. Familia*, ed. a II-a, Ed. Hamangiu, București, 2016.
2. Emeșe Florian, *Dreptul familiei. Căsătoria. Regimuri matrimoniale. Filiația*, ed. a V-a, Ed. C.H. Beck, București, 2016.

²² I. Popa, *Clauza de preciput*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 4/2011, accesat în baza de date iDrept la 19.03.2018.

3. Gabriela Cristina Frențiu, *Comentariile Codului civil. Familia*, Ed. Hamangiu, București, 2012.
4. Diana-Geanina Ionaș, *Clauza de preciput. Legat cuprins în convenția matrimonială?*, Ed. Universul Juridic, București, 2016.
5. Cristina Codruța Hageanu, *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Ed. Hamangiu, București, 2012.
6. Ioana Nicolae, *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2014.
7. Ioana Nicolae, *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016.

REVISTE DE SPECIALITATE

1. Daiana Banc, *Clauza de preciput- o controversă nestinsă*, nr. 3/2016, vizualizat pe <https://studia.law.ubbcluj.ro/articol/691>, în data de 23.03.2018
2. Teodor Bodoașcă, Aurelia Drăghici, *Discuții în legătură cu clauza de preciput în reglementarea noului Cod civil român*, Revista Dreptul, nr.10/2013
3. Gabriela Chiran, *Clauza de preciput- Instituție nou introdusă în Codul civil*, vizualizat pe <https://www.universuljuridic.ro/clauza-de-preciput-instituție-nou-introdusa-codul-civil/> în data de 16.03.2018
4. Dan Lupașcu, Cristina Mihaela Crăciunescu, *Reglementarea clauzei de preciput în noul Cod civil român*, vizualizat pe <https://www.juridice.ro/100156/reglementa-rea-clauzei-de-preciput-in-noul-cod-civil-roman.html> în data de 17.03.2018
5. Ioana Nicolae, Diana Gianina Ionaș, *Testamentul-act juridic complex*, nr.4/2016, vizualizat pe <https://studia.law.ubbcluj.ro/articol/628>, în data de 23.03.2018
6. Cristina-Mihaela Nicolescu, *Clauza de preciput în reglementarea noului Cod civil. Abordarea comparativă*, vizualizat pe <https://www.universuljuridic.ro/clauza-de-preciput-in-reglementarea-noului-cod-civil-abordare-comparativa-iii/> în data de 17.03.2018
7. Ioan Popa, *Clauza de preciput*, în Revista Română de Drept Privat nr. 4/2011, accesat în baza de date iDrept la 19.03.2018